

Wystawa Ras Rodzimych jako przykład popularyzacji działań dotyczących ochrony zasobów genetycznych zwierząt w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

Agnieszka Chelmińska, Paweł Radomski, Piotr Moskała

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, 32-083 Balice k. Krakowa

W grudniu 1995 r. Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o Różnorodności Biologicznej, która nałożyła na nasz kraj obowiązek ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Od tego czasu Polska systematycznie prowadzi i rozszerza działania dotyczące ochrony tych cennych zasobów genetycznych.

W maju 2000 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaakceptował do realizacji programu hodowlane ochrony zasobów genetycznych populacji zwierząt gospodarskich zagrożonych wyginięciem. Łącznie programami ochrony zostało objętych wtedy 75 ras, odmian, rodów i linii z 14 gatunków zwierząt gospodarskich oraz ryb hodowlanych. Obecnie ich liczba (nie licząc ryb) wzrosła do 87.

Od stycznia 2002 r. Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie koordynuje działania dotyczące ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Jedną z form ich promocji są wystawy zwierząt ras rodzimych. Tegoroczna XXIV Krajowa Wystawa Zwierząt Hodowlanych, która odbyła się w Poznaniu w dniach 1–3 października 2010 r., była już siódmą, na której Instytut Zootechniki PIB odpowiedzialny był za organizację Wystawy Ras Rodzimych.

Tradycyjnie, podstawowa ekspozycja była zlokalizowana w pawilonie numer 12. Można tam było podziwiać większość rodzimych ras zwierząt objętych programami ochrony zasobów genetycznych. Znajdowało się tam również stoisko informacyjne Instytutu Zoo-

techniki PIB, które 2 października (sobota) zaszczycił swoją obecnością Marek Sawicki, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Stoisko było odwiedzane zarówno przez przedstawicieli resortu rolnictwa, instytucji branżowych oraz naukowych związanych z hodowlą i chowem zwierząt, przedstawicieli ośrodków doradztwa rolniczego, prasy branżowej, jak również przez rolników i producentów zainteresowanych utrzymaniem rodzimych ras zwierząt oraz innych zwiedzających.

W pawilonie numer 5 prezentowane były natomiast szynszyle beżowe i barwne odmiany nutrii objęte programami ochrony oraz 4 konie zimnokrwiste w typie sztumskim. Ta ekspozycja również została zaaranżowana przez Instytut.

Na stoisku informacyjnym IZ PIB prezentowano film dotyczący rodzimych ras zwierząt gospodarskich oraz informacje na temat osiągnięć pracowników naukowych Instytutu. Filmy na płytach DVD, udostępniane zainteresowanym osobom, umożliwiały zapoznanie się z problematyką ochrony rodzimych ras zwierząt.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się zarówno czasopisma wydawane przez IZ PIB, takie jak: „Roczniki Naukowe Zootechniki”, „Annals of Animal Science”, „Wiadomości Zootechniczne”, „Pasze Przemysłowe”, jak też ulotki informacyjne opracowane przez poszczególnych koordynatorów, opisujące zwierzęta ras rodzimych oraz broszury upowszechnieniowe.

W uzgodnieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi prezentowane i rozpowszechniane były również wydawnictwa doty-

czące Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, cieszące się także dużym zainteresowaniem.

W pawilonie 12 wystawiono również w gablotach skóry zwierząt futerkowych objętych programem ochrony zasobów genetycznych, tj. lisa pospolitego pastelowego oraz tchórzy hodowlanych różnych typów barwnych. Prezentowano także film z pokazu mody futrzarskiej Pekin 2009.

Dużą popularnością cieszyło się stoisko oferujące tradycyjne sery kozie.

Instytut Zootechniki PIB przygotował w tym roku nową i niecodzienną atrakcję – mini boisko do piłki nożnej, na którym kury ras rodzimych (zielononózki kuropatwiane vs Rhode Island White) rozegrały mecz piłkarski. Cieszył się on ogromnym zainteresowaniem zwiedzających oraz mediów. Ponadto, na ringu w pawilonie 5 odbywały się każdego dnia zorganizowane przez Instytut pokazy użytkowości roboczej koni zimnokrwistych typu sztumskiego i sokólskiego. Chętni mogli także przejechać się bryczką zaprzęgniętą w konie zimnokrwiste, która jednocześnie była reklamą i zaproszeniem do odwiedzenia Wystawy w pawilonie 12.

Podczas trwania Wystawy, w sobotę i niedzielę, podobnie jak w latach ubiegłych, na ringu w pawilonie 12 odbywały się prezentacje zwierząt ras rodzimych. Były one prowadzone przez poszczególnych koordynatorów. Podczas gdy oni w ramach kilkunastominutowych prezentacji przedstawiali charakterystykę każdej z wystawianych ras, hodowcy prezentowali najlepsze zwierzęta. Całość pokazu prowadziła dr hab. Elżbieta Martyniuk – Koordynator Krajowy ds. Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich.

Podczas spotkania z hodowcami Marek Sawicki, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi otrzymał z rąk prof. dr hab. Jędrzeja Krupińskiego, Dyrektora Instytutu Zootechniki PIB wyróżnienie – statuetkę „Lider Promocji Polskiej Gęsi 2009”. Oprócz Ministra statuetki odebrali również:

- Wiesław Czarnecki, Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego województwa kujawsko-pomorskiego;
- Rajmund Paczkowski, Prezes Krajowej

- Rady Drobiarstwa – Izby Gospodarczej;
- Adam Sojka, Prezes Roldrob S.A.;
- Mirosław Szalkowski, Prezes Zarządu Kutnowskich Zakładów Drobiarskich w Kutnie;
- AMI AGRO s.c., Irena i Marek Aksamscy-Mikstat;
- Andrzej Tęcza, indywidualny hodowca.

Wręczone zostały także dwie nagrody Dyrektora Instytutu za szczególne zasługi dla promocji hodowli ras zachowawczych zwierząt. Otrzymali je: dr hab. Elżbieta Martyniuk oraz Andrzej Byrt, Prezes Międzynarodowych Targów Poznańskich.

W Wystawie uczestniczyło ogółem 57 wystawców z całej Polski. Zaprezentowali oni następujące rasy, odmiany i rody zwierząt, które w pierwszym dniu trwania Wystawy zostały poddane ocenie:

- **bydło polskie czerwone, biało-żółte, polskie czarno-białe i polskie czerwono-białe;**
- **świnie puławskie, złotnickie białe i złotnickie pstre;**
- **owce ras: wrzosówka, świniarka, polska owca góraska odmiany barwnej, cakiel podhalański, olkuska, pomorska, kamieniecka, polska owca nizinna odmiany uhruskiej, merynos odmiany barwnej oraz merynos polski w starym typie;**
- **kury żółtonózki kuropatwiane Ż-33, zielononózki kuropatwiane Z-11 i Zk, Leghorn H-33, Sussex S-66, Rhode Island Red R-11, Rhode Island White A-33, Polbar Pb, New Hampshire N-11, Barred Rock WJ-44;**
- **gęsi lubelskie (Lu), kieleckie (Ki), podkarpackie (Pd), pomorskie (Po), suwalskie (Su), Landes (LsD-01), kartuskie (Ka), garbonose (Ga), rypińskie (Ry), słowackie (Sł), kubańskie (Ku), biłgorajskie (Bi);**
- **kaczki rodów: kaczka pomniejszona (K-2), pekin krajowy (P-33, P-22 i P-11), pekin angielski (LsA), pekin duński (P-8), pekin francuski (P-9) oraz kaczki (KhO-1);**
- **króliki popielniańskie białe;**
- **szynszyle beżowe;**

- **nutrie odmian barwnych: standardowa, czarna dominująca, bursztynowozłocista i perlowa, odmiany grenlandzkiej.**

W sumie, podczas tegorocznej Wystawy Ras Rodzimych oceniono 147 zwierząt oraz 30 stadek drobiu. Ocena została przeprowadzona zgodnie z Regulaminem oceny zwierząt ras rodzimych oraz nagradzania hodowców na XXIV Krajowej Wystawie Zwierząt Hodowlanych, zatwierdzonym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Oceny dokonali sędziowie powołani przez Ministerstwo, w składzie: prof. dr hab. Jędrzej Krupiński (IZ PIB) – sędzia ds. oceny owiec ras rodzimych, prof. dr hab. Marian Różycki (IZ PIB) – sędzia ds. oceny trzody chlewnej ras rodzimych, doc. dr hab. Piotr Wójcik (IZ PIB) – sędzia ds. oceny bydła ras rodzimych, dr hab. Józefa Krawczyk (IZ PIB) – sędzia ds. oceny kur nieśnych ras rodzimych, dr Halina Bielińska (ZD IZ PIB Kołuda Wielka) – sędzia ds. oceny gęsi i kaczek ras rodzimych, doc. dr hab. Paweł Bielański (IZ PIB) – sędzia ds. oceny królików ras rodzimych, mgr Alicja Woźny (KCHZ) – sędzia ds. oceny szynszyli ras rodzimych, mgr Tadeusz Kwiatkowski (KCHZ) – sędzia ds. oceny nutrii ras rodzimych.

Ponadto, poza oceną prezentowano klacze ze źrebietami ras: konik polski, koń huculski, małopolski, śląski, wielkopolski oraz polski koń zimnokrwisty w typie sokólskim, a także ogiery i wałacha polskiego konia zimnokrwistego w typie sztumskim. Wystawiono także lochę z prosiętami rasy złotnickiej białej i stawkę warchlaków rasy puławskiej, kozy karpackie, a także lisy pospolite pastelowe i białoszyjne oraz tchórze. Zorganizowano również ekspozycje pszczoł i stadka gęsi Białej Kołudzkiej®. Hodowcy tych zwierząt zgodnie z regulaminem otrzymali specjalne nagrody pieniężne.

Obydwie ekspozycje – w pawilonie 12 oraz pawilonie 5, zorganizowane przez IZ PIB, zgromadziły łącznie aż 66 ras, rodów i odmian zwierząt ras rodzimych, a ponadto ul z pszczołami środkowoeuropejskimi linii M. Asta.

Prezentowanym zwierzętom przyznano nagrody zgodnie z Regulaminem. W zależności od uzyskanej podczas oceny liczby punktów przyznawane były złote i srebrne medale, a najlepsze zwierzęta uzyskały tytuł czempiona.

Tytuły czempiona otrzymały następujące zwierzęta:

- krowa rasy białogrzbietej, nr kat.: 2, 88 pkt, hodowca – **Henryk Rybałt**,
- krowa rasy polskiej czarno-białej, nr kat.: 10, 88 pkt, hod. – **Gospodarstwo Rolne Eugeniusz Rejter**,
- krowa rasy polskiej czerwonej, nr kat.: 13, 87 pkt, hod. – **Paweł Piechówka**,
- krowa rasy polskiej czerwono-białej, nr kat.: 30, 88 pkt, hod. – **Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB Sp. z o.o. w Odrzechowej**,
- loszka rasy puławskiej, nr kat.: 284, 5,0 pkt, hod. – **Andrzej Kołtun**,
- loszka rasy złotnickiej pstrej, nr kat.: 79, 5,0 pkt, hod. – **Krystyna Kędzior**,
- loszka rasy złotnickiej białej, nr kat.: 81, 5,0 pkt, hod. – **Ireneusz Kamiński**,
- maciora polskiej owcy górskiej odmiany barwnej, nr kat.: 118, 9,5 pkt, hod. – **Jan Antoń**,
- maciora rasy pomorskiej, nr kat.: 128, 9,5 pkt, hod. – **Małgorzata Bartosiewicz**,
- tryk rasy cakiel podhalański, nr kat.: 173, 9,5 pkt, hod. – **Stanisław Pawlikowski**,
- tryk rasy merynos polski w starym typie, nr kat.: 166, 9,5 pkt, hod. – **Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Doświadczalny Pawłowice**,
- kury rodu zielononózka kuropatwiana Zk, nr kat.: 179, 98 pkt, hod. – **Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Katedra Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej**,
- gęsi rodu garbonosa Ga, nr kat.: 196, 98 pkt, hod. – **Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Doświadczalny w Kołudzie Wielkiej – Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach**,
- kaczki rodu pekin krajowy P-33, nr kat.: 204, 97 pkt, hod. – **Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Doświadczalny w Kołudzie Wielkiej – Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach**,

- samica królika popielniańskiego białego, nr kat.: 214, 96 pkt, hod. – **Ośrodek Readaptacji Stowarzyszenia Solidarni "PLUS" EKO Szkoła Życia w Wandzie, Organizacja Pożytku Publicznego,**
- samiec szynszyli beżowej, nr kat.: 243, 27 pkt, hod. – **Antonina i Jarosław Czarnecy,**
- samiec nutrii standardowych, nr kat.: 257, 20 pkt, hod. – **Jerzy Miller,**
- samica nutrii czarnych dominujących, nr kat.: 258, 20 pkt, hod. – **Mirosław Biedziak,**
- samica nutrii bursztynowo-złocistych, nr kat.: 261, 19 pkt, hod. – **Mirosław Biedziak,**
- samiec nutrii perłowych, nr kat.: 264, 19 pkt, hod. – **Mirosław Biedziak,**
- samiec nutrii odmiany grenlandzkiej, nr kat.: 270, 20 pkt, hod. – **Jerzy Miller.**

W sumie, podczas tegorocznej Wystawy przyznano 21 tytułów czempiona, 21 tytułów wiceczempiona, 134 złote medale i 9 srebrnych. Dodatkowo, pięciu najlepszych hodowców otrzymało nagrody „Promotora Rodzimych Ras Zwierząt”, które wręczył prof. dr hab. Jędrzej Krupiński, Dyrektor Instytutu Zootechniki PIB podczas rozdania nagród czempionów w drugim dniu trwania Wystawy (sobota). Nagrody otrzymali:

1. Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach, należąca do Instytutu Zootechniki PIB – za stadko gęsi garbonosych,
2. Krystyna Kędzior – za świnię rasy złotnickiej pstrej,
3. Stanisław Pawlikowski – za owcę rasy cakiel podhalański,
4. Paweł Piechówka – za krowę rasy polskiej czerwonej,
5. Mirosław Biedziak – za nutrię czarną dominującą.

Wystawa Ras Rodzimych w ramach XXIV Krajowej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Poznaniu była współfinansowana przez

Europejski Fundusz na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach środków będących w dyspozycji Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW).

Główną strukturę KSOW w Polsce stanowią: Sekretariat Centralny (w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi) i 16 Sekretariatów Regionalnych (w samorządach województw), które mają na celu zapewnienie właściwego funkcjonowania KSOW. Sekretariat Centralny jest odpowiedzialny m. in. za koordynację prac KSOW, prowadzenie portalu internetowego Sieci oraz ułatwianie kontaktu między jej członkami. Sekretariaty Regionalne natomiast, wspierają realizację zadań KSOW, ułatwiają kontakty między członkami Sieci w danym regionie oraz współpracę między regionami.

Podstawą realizacji celu KSOW, jakim jest „wsparcie wdrażania i oceny polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz identyfikacja, analiza, rozpowszechnianie, wymiana informacji i wiedzy w tym zakresie wśród wszystkich zainteresowanych partnerów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz wspólnotowym”, są działania planowane do realizacji w ramach dwuletnich Planów działania KSOW, przygotowanych przez Sekretariat Centralny we współpracy z 16 Sekretariatami Regionalnymi.

Zgodnie z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 KSOW ma charakter otwarty. Jego struktura skupia struktury administracyjne (na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym) oraz zainteresowane podmioty, które przyczyniają się do rozwoju obszarów wiejskich oraz mają w sposób bezpośredni lub pośredni wpływ na lepsze wykorzystanie instrumentów EFRROW.

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Sieci został przygotowany wykaz obejmujący struktury administracyjne i podmioty działające w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Uczestnikami KSOW mogą być podmioty, które są aktywnie zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich oraz wyrażą chęć otrzymywania oraz dostarczania informacji w tym zakresie.